

UGANKA V ČASOVNEM PREREZU

Saša Babič

Inštitut za slovensko narodopisje, ZRC SAZU, Ljubljana

UDK 398.6(=163.6):821.163.6–193.1–845

Uganka je folklorni žanr, ki se je v zadnjem stoletju precej spremenil. Prej pogosta prava folklorna uganka danes izginja, zamenjujejo jo avtorske uganke, ki so namenjene predvsem otrokom, imajo obliko od dvo- do štirivrstičnice, so rimane, predmetnost pa je vezana na otrokom znani svet. Zaradi pesniške oblike avtorsko uganko večina uvršča med literarne žanre. Danes ima v okviru slovstvene folklorne vodilno vlogo drugi tip uganke, in sicer šaljiva vprašanja, pri čemer se z drugačno funkcijo uganke funkcije akterjev ne spremenijo bistveno. Članek v splošnem predstavlja slovensko uganko in njena prevladujoča tipa.

slovstvena folklor, uganka, šaljivo vprašanje

The riddle as a folklore genre has changed a lot in past century. The once common folk riddle is now being replaced by authorial riddles written for children. These have two to four verses, are rhymed and the topics are chosen from the world known to children; such riddles are usually classified as poetry. Within Slovene folklore another type of riddle is now in the foreground: humorous questions, in which the functions of the actors are not basically changed. The article presents the Slovene riddle and its main subtype.

folklore, riddle, humorous question

Uganka in ugankarstvo sta obliki slovstvene folklorne in tudi avtorskega ustvarjanja, ki ima že zelo dolgo tradicijo. Prvi dokumenti, ki vsebujejo uganke, segajo tisoče let nazaj v dežele, kot so Indija, Palestina, Mezopotamija in antična Grčija (Kaivola Bregenhøj 2001: 9); ena najstarejših in svetovno najbolj znanih ugank je uganka iz starega Egipta, in sicer uganka, ki jo je Sfinga zastavljala ob vhodu v mesto Tebe.

Uganke so tudi del zgodb v svetih knjigah (npr. v Bibliji). V samostanskih in drugih šolah so bile priljubljene že zgodaj v srednjem veku. Tako je v latinski knjižici iz 9. stoletja iz benediktinskega samostana z Gornje Bavarske več ugank, tako verske kot posvetne vsebine, npr. Kdo je umrl in se ni rodil? – Adam.; Kaj raste in pojema? – Mesec (Grafenauer 1952: 42). Zastavljanje ugank je bilo sicer stalnica ob skupinskih opravilih, zimskih večerih in različnih druženjih, saj so se z njimi ljudje zabavali ter si krajšali čas.

Navedeno izpričuje dolgo tradicijo in pomembno vlogo uganke v družbi skozi celotno zgodovino. Kljub temu v slovenskem prostoru uganka kot folklorni žanr, pa tudi kot avtorsko ustvarjanje še ni bila temeljiteje raziskana. O tem, da nimamo ne večje zbirke ugank ne bibliografije o njihovih objavah, je pisal že Kuret v svojem

rokopisu (Rokopisno gradivo: 2), ki je bil namenjen za prvo temeljito razpravo o uganki v slovenskem prostoru, vendar – žal – rokopis ni bil objavljen; danes je večina tega rokopisa že izgubljena, dostopen je le uvodni del s kazalom ter del bibliografije o ugankah, pregovorih in rekih.¹ Grafenauer (1952: 17) se je temu spoznanju pridružil nekaj let pozneje.

Folklorna uganke

V tem prispevku se bomo osredotočili na folklorno uganke, torej na tisto vrsto uganke, ki se je sfolklorizirala. Kot vsak žanr slovstvene folklore so tudi uganke sprva avtorske: nekdo jih ustvari – zapiše ali pove – sčasoma, ko uganke po kolektivni cenzuri zaokroži med ljudmi, se začne proces folklorizacije, ki briše avtorstvo, in uganke postaja vse bolj del folklornega repertoarja. Tako postane »splošna lastnina«, nesnovna kulturna dediščina, in ne več avtorska umetnost.

Avtor prve znane slovenske definicije uganke je Marko Pohlin. Takole je zapisal (1788: 4):

/avytu povedana beseda, ali zhudnu, inu use drugazhi, koker je samu na sebi, poštavlenu prashanje, katiru se skus eno fakryto pergliho fdej s'to, fdej is uno rezhjo, najprejpernese, inu, de be se reflofhilu, inu uganilu, gorida, zhasi fatu: de be se kaj k'pridnemu, uku: zhasi k'fbrihtanju te pamete: zhasi k' potrebnemu refveselenju tega serza is ugank vonufelu.

Kuret (Rokopisno gradivo: 2) je s svojo definicijo uganke že bolj natančen:

Zvrst narodnega pregovora ali reka, ki v vezani ali nevezani besedi podaja misel, predmet, opravilo ali dogodek, pa le v osnovnih značilnostih in elementih, največkrat v obliki alegorij ali metafor z namenom, da se izsili domišljav in čim bolj pravilen odgovor.

V sodobnih definicijah je uganke opredeljena kot tradicionalni glagolski izraz s fiksno strukturo, ki vsebuje podobo in navidezno nasprotje (Kaivola Bregenhøj 2001: 9); vsebinsko so za uganke značilne posplošitve (Scott 1969: 78). Gre za žanr, ki spada med besedne igre (Bausinger 1968: 119). Splošno sprejeta definicija uganke je strukturna definicija, ki velja tako za folklorne kot za avtorske uganke, in sicer: uganke je sestavljena iz dveh delov. Prvi del je metaforični opis ali podoba; lahko je v trdilni ali vprašalni obliki in vsebuje metaforično misel, ki jo mora uganjevalec razrešiti. Drugi del uganke je odgovor, ki je lahko beseda oz. besedna zveza ali pa (eno- ali večstavčna) razlaga.

Uganke je dialoške strukture, saj uganke zahteva dva udeleženca: tisti, ki uganke zastavi (pove metaforični opis oz. podobo), je zastavljevalec uganke, tisti, ki mora uganke rešiti (tj. pove odgovor), pa je uganjevalec. Zaradi prisotnosti vsaj dveh oseb pri uganjevanju Vilko Novak (1960: 243) ugotavlja, da imajo uganke »po svoji funkciji v sebi nekaj dramskega«. Za drugo značilnost navaja, da uganke v prispodobah skrivajo, zamenjujejo osebe, živali, reči, zato so najbližje skrivalnicam.

¹ Rokopis je shranjen v arhivu Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU Ljubljana.

Zastavljanje ugank se je skozi zgodovino precej spremenilo, kar je opazil že Kuret sredi 20. stoletja. Nekdaj je bilo uganjevanje ugank priljubljena družabna igra in »tekma umnosti in spomina ob dolgih zimskih večerih pri preji, v dolgih nočeh varovanja pri mrliču« itn. (Grafenauer 1952: 18) Kuret pa že opaža drugačno vlogo ugank, kot so jo imele nekdanje (zabava ob zimskih večerih in skupnih opravilih), ne glede na to pa je v ospredju še vedno razvedrilna funkcija (rokopis: 3). Namreč, v ospredje so prišla šaljiva vprašanja, medtem ko so prave uganke postale rezervirane za otroški svet. Odrasli si med seboj od ugank zastavljajo večinoma šaljiva vprašanja in seksualne uganke – oboje z namenom zabave, šaljenja in zbadanja.

Tipologija folklornih ugank

Tukajšnja obravnava upošteva delitev ugank po Kaivola Bregenhøj² (2001: 54–78) na: prave uganke, šaljiva vprašanja, modra vprašanja, sestavljanke in parodične uganke, seksualne uganke. Poleg teh pa se pojavljajo še uganke z risbo (t. i. *doodles*), literarne, tj. avtorske uganke, in v sodobnosti avtorsko ugankarstvo: križanke, sudoku, kvizi itn.

Ob besedi »uganka« ljudje največkrat pomislijo na tip prave uganke, medtem ko pri šaljivih in seksualnih ugankah te interpretirajo kot vice in šale. Modra vprašanja – Grafenauer jih je poimenoval katekizemske uganke – so vezana predvsem na Biblijo, zato so zastavljena v okviru verouka in cerkvenega življenja, vključujoč z običaji, ki so vezani na cerkveno življenje (npr. obredja pred poroko).

Kuret v svojem rokopisu (Rokopisno gradivo: 2) loči narodne in pesniške uganke, med narodnimi pa prave uganke (navadno v verzih ali v ritmičnem izrazu), za katere so značilne alegorije in metafore, ter zastavice (kratke vprašalnice), za katere je značilna dvosmiselnost, besedna igra opazanja podobnih elementov dveh predmetov ipd. Zastavice danes imenujemo šaljiva vprašanja.

Glede na starostno skupino uporabnikov poznamo uganke³ za odrasle in uganke za otroke. Otrokom so namenjene preprostejše uganke z vsebino obkrožujočega sveta, v njih ni nič moralno ali etično spornega niti ne zadevajo resnejših življenjskih tem. Tako je npr. še danes znana uganka Okoli hiše skače piče pače piče pače. – Dež ali Imam pet služkinj, ki cel dan tečejo ena za drugo in nikoli se ne ujamejo. – Igle za pletenje nogavic. Uganke z risbo so značilne za otroško slovstveno folkloro.

Uganke, namenjene odraslim, vsebujejo bolj kompleksne metafore kot otroške uganke, večkrat vsebujejo parodijo in imajo širši tematski razpon, kot so spolnost, smrt, politika ipd.: Les na tes, platno vmes, štiri duše, pet teles. – Mrlič v trugi in tisti štirje, ki ga nesejo v grob; Črna luknja, bel klinc, če č's notri vtaknit, moraš z ritjo mignit. – Obuvanje škornjev; Notri vlažno, okoli kosmato. – Oko.

² Kaivola Bregenhøj je svojo delitev naredila na podlagi delitve, ki sta jo naredila Abrahams in Dundes (1972).

³ Če v besedilu ni navedeno drugače, je primer iz arhiva Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU Ljubljana, v katerem je zbrano gradivo različnih informatorjev.

Kot najpogostejši se v slovenskem prostoru pojavljata prava uganka in šaljivo vprašanje; slednje je dandanes edini reprezentativni tip folklorne uganke, ki se uporabljata splošno in širše.

Prava uganka

Termin »prava uganka« (*true riddle, proper riddle*) je že uveljavljen in svetovno razširjen (Kaivola Bregenhøj 2001: 56). Razlika med pravimi ugankami in šaljivimi vprašanji je predvsem v funkciji: prave uganke imajo natančno določeno strukturo (podoba in odgovor) ter se nanašajo na obkrožujoči svet, razmerje »zastavljavec uganke – uganjevalec« pa je jasno določeno. Kljub temu da je ena od njihovih funkcij zabava, niso šaljiva, ampak se odgovor ujema z metaforičnim opisom, čeprav tudi prava uganka v vprašanju vsebuje zavajajoče sestavine: Če nimam, sem kregan, če mam, pa tepen. – Oreh (drevo); Čez dan klepeta, ponoči zija. – Čevelj.

Podoba oz. metaforični opis je metaforični opis materialnega ali – redkeje – nematerialnega pojava. Metaforična podoba je lahko oblikovana v trdilno ali vprašalno poved, a ne glede na formalno obliko podobe se vse uganke zastavljajo v obliki vprašanja – kontekstualno uganka vedno zahteva odgovor (Čubelić 1988: 364). Če je oblikovana v trdilno poved, potem se večkrat konča z vprašanjem *Kaj je to?*, s čimer neposredno nagovarja uganjevalca, naj uganko ugane, npr.: Dva gledeča, dva braneča, štirje copotači, štirje cambrači, eden muhošmens. Kaj je to? – Krava; Dvakrat je rojen bil, dvakrat je kri prelil, zveličar pa ni bil. Kaj je to? – Petelin.

Vprašanje *Kaj je to?* je v tem primeru zaključna formula in nakazuje na zahtevo po odgovoru. Uporaba zaključne formule v uganke je izbirna: zastavljavec sam oceni, ali uganka potrebuje takšno zaključno vprašanje ali ne. V nekaterih primerih se uganke, oblikovane v trdilno poved, začnejo z vprašanjem *Kaj je to?*; v tem primeru gre za začetno formulo, vendar je ta oblika redkejša: Kaj je to: Lesen pisker, pa mesena pokrivavka? – Leseni stranišče in zadnjica na luknji (Makarovič 1982: 382).

Vprašalnica *Kaj je to?* je zastavljena ne glede na živost ali neživost predmeta v odgovoru, je posplošena, lahko pa tudi zavaja, saj nehote najprej pomislimo na neživo stvar.

Metaforični opis oz. podoba je lahko zgolj enostavna trdilna poved (s kratkim odgovorom): V enem sodu dvoje vin. – Jajce; Kosmato na kosmato pada. – Oči. Lahko je večstavčna ali celo krajše besedilo: Je posekano, je otesano, je po drči prignano, je kuhano, je pečeno, a nikdar pojedeno. – Zatik pri krvavicah.

Vprašalna oblika uganke se začneja z oziralnimi zaimki:

- kdo: Kdo hodi ritensko prav? – Rak; Kdo svojo hišo vedno s seboj nosi? – Polž;
- kateri/-a: Katera vinska posoda nima obroča? – Grozd; Kateri pas ima deset koncev? – Deset zapovedi;
- kaj: Kaj zadeneš, ako konja tepeš? – Dlako; Kaj v lesu joka? – Otroci v zibelci.

Med podobo in odgovorom je premor, v katerem je čas za premislek. V tem premoru je navadno bolj intenzivna mimika, nasmehi, začudenje ... V tem času lahko

sledijo podvprašanja, na katera zastavljavec odgovori oz. ne odgovori glede na svojo presojo. Nato sledi uganjevanje, ki je lahko uspešno ali neuspešno oz. pred pravilnim odgovorom je lahko niz napačnih. Spet je od zastavljavca uganke odvisno, koliko napačnih odgovorov dopusti oz. ali jih sploh dopusti. Če uganjevalec uganke ugane, zmaga.

Uganka marsikaj pove o materialni kulturi družbe, iz katere izhaja (nematerialni pojavi so redkeje predmet ugank): tako so po opazovanjih Archerja Taylorja glavni motivi evropskih in tudi slovenskih ugank predmeti s kmetije (orodje), iz ženskega sveta ali iz sveta, vidnega skozi okno (naravni pojavi, cerkev in zvonik), in živali (domače in divje, kot npr. jež, ptica itn.) (Kaivola Bregenhøj 2001:10). Ker so povezane s časom zastavljanja, je danes veliko pravih ugank, ki so shranjene v arhivih, že zastarelih oz. jih ne bi mogli uganiti, saj opisujejo predmet ali delovanje predmeta iz npr. poljedelstva oz. s kmetije ali obrti, ki danes ni več v rabi. Take uganke služijo kot arhivsko gradivo in vir podatkov o življenju v času zastavljanja uganke, zato je toliko bolj pomembno, da je odgovor te uganke zapisan, npr. Ko je sito, ječi, ko je lačno, pa molči. – Polnica za mast.

Odgovor uganke je lahko ena beseda oz. besedna zveza; ta ni nikoli metaforična, temveč gre za samostalnik, ki označuje določen predmet ali pojav, npr. Kuhano pa pečeno – pa še pes ne je. – Špila pri klobasi; Dve svetleči, dve bodeči, štiri batice, en fatur. – Vol; Črno visi in kosmato ga gleda. Kaj je to? – Pršut visi, mačka je kosmata, ga gleda.

Odgovori na prave uganke so tako iz materialnega kot nematerialnega sveta. Materialni pojav je predmet, ki je v času zastavljanja uganke del vsakdanjika, npr.:

– Orodje: Kdo ima v šoli najbolj trdo glavo? – Žebelj (Möderndorfer 1946: 38); Ko gre iz vasi v vas, roge drži. – Plug; Kamnita baba hodi po vodo v štiren lesen, da jo nese tja gor v vrh jeklen. – Brusni kamen;

– Žival: Je v človeški obleki, pa ni človek. – Bolha (Möderndorfer 1946: 22); Kdo ima iz samih šivank sukno? – Jež; Dve svetleči, dve bodeči, štiri badice, en fatur. – Vol;

– Pripomočki: Imam pet služkinj, ki cel dan tečejo ena za drugo in nikoli se ne ujamejo. – Igle za pletenje nogavic; Zmeraj gre, pa nikamor ne pride. – Ura;

– Pridelki in druga hrana: Če nima, je kregan, če ima, je tepen. – Oreh (Möderndorfer 1946: 18); Na adnoj nougi stojij, pa srce v glavej držij. Kaj je tou? – Zeljnata glava; V enem sodu dvoje vin. – Jajce;

– Deli telesa: Manjši kot kos, vedno le bos, hodim pred tabo, z očmi nad sabo. – Nos; Z nami stojiš, ili hitiš, ino bežiš, rak nas veliš. – Noge.

Nematerialni pojavi se delijo na opis dogodka (npr.: Zelena kodila – kosmata prejla (kodila = predivo, prejla = predica). – Koza objeda zeleni grm; Bela njiva, črni ral – modri mož po nji oral, kaj je to? – Pisar, kadar piše (Stepišnik 1884: 40); V nos meri, pa v peto udari. – Čevljar, ki žeblje zabija) ali pojav (Ni bilo, ne bo in vendar je. – Današnji dan (Möderndorfer 1946:42); Kdo gre čez vodo, pa ne dela sence? – Glas; Po hosti vpija, pa nema ust. – Veter).

Pri zastavljanju prave uganke se med zastavljavcem in uganjevalcem vzpostavi tekmovalno vzdušje, celo rivalski odnos. Odgovor na zastavljeno uganko je razlika med zmago in porazom: če uganjevalec uganke ne ugame, zmaga zastavljavec in s tem ohrani svojo prednost, ki jo je imel že ob začetku, saj mu je bil odgovor znan. Če uganjevalec uganko ugame ali pa odgovor že pozna, s tem porazi zastavljavca uganke. Poraženi je v vsakem primeru v določeni meri osramočen (lahko ponižan). Ravno zaradi vzpostavljanja takega razmerja so uganke večkrat služile tudi v iniciacijskih obredih (ostanek teh lahko še zasledimo pri npr. sprejemanju novih dijakov v dijaške domove, šrangah ipd.), s tem da Kaivola Bregenhøj (2001) poroča celo o etiketiranju osebe, ki ni uspešno uganjevala na ugankarskem dogodku (*riddling event*), z oznakami neumna, trapasta, kar je obveljalo tudi v nadaljnjem življenju tega posameznika. V zgodbah taki ugankarski dogodki pripeljejo do skrajnosti, kjer zastavljajo t. i. *neck-riddles*, tj. uganke, od rešitve katerih je odvisno življenje uganjevalca – če uganjevalec uganke ne reši, bo obglavljen.

Šaljiva vprašanja

Šaljiva vprašanja so uganke, pri katerih je v ospredju funkcija šaljenja, humornosti in zabave, zato so mejni/prehodni žanr med uganko in vici. Uporabniki jih ne uvrščajo med uganke, temveč jih poznajo in uporabljajo kot vice in šale ter jih v tem kontekstu tudi zastavljajo. Verjetno je ravno dejstvo, da šaljiva vprašanja nastopajo v funkciji vica, povzročilo, da so dandanes najbolj razširjena vrsta uganke.

Šaljiva vprašanja imajo vedno zgradbo vprašanja, ki se začenjajo s *kaj*, kako, *zakaj*, v čem [sta/so si podobna/i oz. različna/i]: Kaj je lenoba? – Če lenuh noče hoditi po soncu, ker se mu ne da vleči sence za seboj; Kako je Štajerc v Pekingu vprašal za gostilno? – Ki šank čuj; Zakaj policaji ponavadi hodijo v parih? – Ker ponavadi zna en brat en pa pisat; V čem je razlika med žensko in tumorjem? – Za tumor ni nujno, da je smrtno nevaren; V čem so moški podobni delfinu? – Ker se hvalijo, da so inteligentni, pa še nikomur ni uspelo tega dokazati.

Premor po vprašanju se zapolni s ponovitvijo vprašalnice, ki zastavljavca nagovori, naj pove odgovor:

Zastavljalec uganke: Zakaj so moški podobni jastogu?

Uganjevalec: Zakaj?

Zastavljalec uganke: Ker je na njih vse dobro razen glave.

Tematsko so lahko šaljiva vprašanja vezana na vse obkrožujoče stvari, v družbi vseh emocionalnih in intelektualnih nivojev, najbolj vztrajna in znana šaljiva vprašanja pa so vezana na teme: policaji, blondinke, ženske – moški, politika in politiki, zdravniki, duhovništvo, druga rasa. Čeprav gre za tematsko neomejeno skupino vprašanj, imajo ta z najpogostejšimi temami izpostavljeno funkcijo poroga, cinizma ali celo groteske, dotikajo se tudi kočljivih tem. Očitno je, da vsa ta šaljiva vprašanja temeljijo na smešenju koga drugega: Kaj dobiš, če križáš želvo in opico? – Policaja s čelado; Zakaj moški ne more biti istočasno lep in inteligenten? – Ker bi v tem primeru bil ... ženska; Kaj naredi blondinka, ko na vhodnih vratih trgovine vidi napis AKCIJA? – Pripravi orožje; Zakaj imajo črnci rajši belo čokolado? – Da se ne ugriznejo v prste.

Možnosti, da bi uganjevalec uganil pravilni odgovor, če šaljivega vprašanja ne pozna, so skorajda nične, saj iz vprašanja ne more sklepati na odgovor ne povezati nobenih kazalcev, ki bi ga vodili k odgovoru. Če uganjevalec že pozna šaljivo vprašanje in odgovor nanj, to poznavanje vpliva na upad smešnosti: odgovor ni presenetljiv in zatorej celoten dogodek ni več smešen. Pri takih ugankah se ne preverja ne jezikovna ne miselna spretnost, temveč so zgolj v zabavo in smešenje.

Sklep

Uganka v slovenskem prostoru še ni bila temeljiteje obravnavana, zlasti ne kot folklorni žanr. Zato je prispevek obravnaval prevladujoča tipa folklorne uganke: pravo uganko in šaljivo vprašanje. Folklorna uganka je žanr, ki je danes navidezno umaknjen v ozadje. V ospredje so stopile avtorske uganke, ki so prevzele pesniške oblike (rimane večvrstičnice) in so namenjene predvsem otrokom kot izziv v metaforičnem mišljenju. Uganke, namenjene odraslim, so danes večinoma šaljiva vprašanja, ki krožijo ob druženjih in po elektronski pošti. Pri šaljivih vprašanjih nista več v ospredju metaforično mišljenje in izziv uganiti opis oz. podobo, temveč nastopajo kot vici, zato uganjevanje ni več predvideno. Če uganjevalec pozna odgovor na šaljivo vprašanje, poanta ni več tako intenzivna in zato ne vzbudi tako humornega učinka, kot bi ga sicer. Zato je pri šaljivih vprašanjih uganjevanje drugotnega pomena.

Z družbenim in tehnološkim razvojem v zadnjem stoletju so se spremenile tudi oblike in funkcije uganke; prava uganka je izgubila svoj pomen v (odrasli) družbi, najdemo jo bolj ali manj le še v arhivih, medtem ko so šaljiva vprašanja del vsakdanjika – tako v neposredni komunikaciji kot po spletu.

Literatura

- Arhiv Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU Ljubljana.
- BAUSINGER, Hermann, 1968: *Formen der »Volks poesie«*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- ČUBELIČ, Tvrtko, 1988: *Povijest i historija usmene narodne književnosti*. Zagreb: samozaložba.
- GRAFENAUER, Ivan, 1952: Narodne uganke. Ivan Grafenauer, Boris Orel (ur.): *Narodopisje Slovencev II*. Ljubljana: Klas. 17–18.
- KAIVOLA BREGENHØJ, Annikki, 2001: *Riddles – Perspectives on the use, function and change in a folklore genre*. Studia Fenica Folkloristica 10. Helsinki: Finnish Literature Society.
- KUMRAS, Peter, 1788: *Kratkostasne uganke inu zhudne kunshte is Węle shôle*. Dunaj: per Vincenzu Ruziczku mejstn. buqvavęszu pod Tranzho.
- KURET, Niko: Rokopisno gradivo za znanstveno zbirko in bibliografijo o ugankah.
- MAKAROVIČ, Marija, 1982: *Strojna in Strojanci: narodopisna podoba koroške hribovske vasi*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- MÖDERNDORFER, Vinko, 1964: *Ljudska medicina pri Slovencih*. Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje SAZU, Gradivo za narodopisje Slovencev. 185–186.
- SCOTT, T. Charles, 1969: On Defining the Riddle. The Problem of Structural Unit. *Genre* 2/2. 78–90.
- STEPIŠNIK, Lovro, 1884: *Ženitne ali svatbene navade in napitnice z godčevskim katekizmom iz slovenbistriške okolice na Štajerskem*. Maribor: J. Leon.
- VOOLAID, Piret, 2003: Constructing digital databases of the Periphery of Estonian Riddles. Database Estonian droodles. *Folklore. Electronic Journal of Folklore* 25/1. 87–92. www.folklore.ee/folklore/vol25/droodles.pdf